

DARVASI LÁSZLÓ

Virágzabálók

(REGÉNYRÉSZLET)

Bizonyos tudások olykor minden előzmény nélkül, a semmi homályából szakadnak az ember lelkére. Nincsenek okok, és nincsenek látványos előkészületek. A tapasztalat nem ígér különösebb változást, és nem készít fel olyan terhek elviselésére, amelyekhez pedig minden erőfeszítésünkre szükségünk van, hogy az életünk ne omoljon össze. Klára tizennégy éves, amikor először tudja meg, miféle érzés, ha testét elönti a tűrhetetlen forróság, míg ő fulladozva nyeli vissza a sóhajtásait. Klára először tudja meg, miféle érzés, amikor a torkából virág nő, amikor minden egyes jajdulás egy titokzatos, a teste mélyéből felfakadó növény átetsző, mégis súlyos bimbóját emeli az arca fölé. Ha a szerelem nem a saját testünkkel kezdődne, akkor nem lehetne birtokba venni. Később a lány arra gondol, tévedésből talált az érzésre, ám aztán sikerül meggyőznie magát, hogy ami történt, régi és folyamatos készülődés volt a testében. Amikor jó lett hirtelen, úgy elámult, hogy szinte fáj neki. Hol időzött, hol rejtőzött eddig ez a fojtogató kábulat, fogalma sem volt. Hiszen annyiszor vizsgálta, a dunyha alatt oly sokszor tapogatta végig a testét, annyiszor képzelte magát formátlannak, satnyának, máskor meg túlsúlyosnak, oly sokszor érzett váratlanul ráremegő jóságokat, izgató kellemességeket, ám mégsem gondolta volna soha, hogy létezik ilyesféle állapot. Klára gyermekként sokszor megtapasztalta, hogy testének bizonyos pontjai érzékenyebbek a többinél, de hogy efféle szenvedély is rejtőzik a bőre alatt, arról fogalma sem volt. Aztán lassan megértette, nem a boldogság tüze égette meg az ujjait. De megérezte azt is, hogy olyan érzésről van szó, amely a boldogsághoz és a legmélyebb reménytelenséghez is láncolhatja akár. Idővel rájött, hogy az érzés finomítható, játszani, és kényeskedve incselkedni éppúgy lehet vele, mint a tűrhetetlen fájdalomig hevíteni.

Az apja gyakran mondogatta neki, gyermekem, tudnod kell, a bűn nem mozdul. A bűn csak vár, és mindig mi járunk elé! És ha úgy döntünk, hogy fölkeressük őkegyelmét, hát adjuk meg a módját a látogatásnak. Soha ne nézd le a bűnt, inkább arra gondolj, hogy lehet ünneppé tenni, ha elromlik bennünk valami.

A lánynak eszébe jutottak ezek a mondatok, amikor az utolsó sóhajt követően hevert még néhány pillanatig az ágyán, majd sebesen talpra szökkent, s ruháját

megigazgatva a szobatükör elé futott. Olyan volt a tekintete, mintha megrémült volna valamitől, és mégis újrakívánná ezt a rémületet. Idegszál remeg a szája szélén, és barna szemének fénye is mélyebb volt a szokásosnál. Pír sötétlett az arca két oldalán, és a homlokát mintha meleg, nedves kendővel simították volna végig. Még mindig szaporán lélegzett.

Ilyen leszek öregen is, ilyen akarok lenni!

Ha nem maradok gyermek is, haljak meg azonnal!

Még hallotta a zenét, hallotta a fűmuzsikus fojtogató muzsikáját, mert a férfi a házuk előtt időzött megint. Klára ajkai lassan elváltak egymástól, és a lány beszélni kezdett. És Koszta Nyikiforov közben zenélt. A lány nem gondolkodott, és nem határozott el semmit, idegen erő ragadta magával, s adta a szájába azokat a szavakat, melyeket a tükörbéli maga-magának mondott. Most aztán valóban csodálkozott. De nem hallgatott el mégsem.

„Te tudod, kezdte tehát Klára halkan, ám egyre határozottabban, tudod, hogy azt az embert, akit valaha szerettél, mindig szeretni fogod. Akit nem szerettél, és akit nem szeretsz, részese lehet az életednek, lehet a biztonságod, reptetheti a sorsod papírmadarát, felemelhet vagy elpusztíthat, lehet az őrangyalod, de te bármikor elfelejted őt, vagy a legcsekélyebb szenvedély nélkül gondolsz rá, ha váratlanul fölbukkan az emlékeid zsúfolt színpadán. Akit ma nem szeretsz, tegnap sem szeretted. De akit tegnap szerettél, ma is szeretned kell. Még akkor is szereted, ha szerelmedet végül düh, rossz harag és megvetés mérgezi, ha mélységesen csalódtál, ha úgy érzed, elárultak és kifosztottak. A lelked mélyén különös matéria ülepszik le, melyet a szerelem maradékának is nevezhetsz, elszórt morzsák, fájdalmas hiányok és maradékok, megannyi lim-lom egy nagyszabású, tékozló vendégség után, ám e kacatoktól mégsem szabadulhatsz, s jó közöttük elidőzni mégis. Az ember szégyenkezhet is a gyengesége miatt, gyötrődhet, hogy ennyire kiszolgáltatottja a régi tévedéseinek és a megromlott illúzióknak, de védekezni nem tud ellene. S ha őszinték vagyunk, bevallhatjuk, oly nagyon nem is akarunk védekezni. Mert a szerelem képtelen elmúlni teljesen, ahogy a szerelem már akkor is benned várakozik, amikor még nincsen tárgya, célja. Tudnod kell, hogy akit még ma nem ismersz, de holnap szeretni fogod, azt már most is szereted. Már most hallod, ahogy a torkát megreszelve szólít, már most érzed, ahogy érinti a válladat, ahogy fájdalmat okoz neked. Már szereted, holott csak holnap nyitja rád az ajtót, holnap toppan eléd jókedvűen és diadalittasan, vagy fürkészi szorongva az arcod, örülsz-e jöttének. Már most szereted őt, pedig csak holnap kezd könnyű hazugságokkal ámítani, vagy kíméletlen igazságokkal gyötörni. És te megkérdezed, jaj, hogyan is tudtam élni nélküle, ám nyomban válaszolsz is, hiszen nem oly bonyolult rejtvény ez mégsem. Mert veled volt ő a létezésed első pillanatától fogva. Veled együtt nemzették őt is, egyszerűen beléd teremtették, és aztán úgy nőtt veled, ahogy vastagszik lélegzeted alatt a bőröd, ahogy nő a bőröd alatt a húsod, és ahogy nő a húsod alatt a csontod.

Nem az volt a furcsa, hogy Klára sírt.

De csak a jobb szeméből folyt a könny. A másik hidegen csillogott vissza rá a tükörből.

A kezére pillantott, a kicsi piros foltra, mely most égette a tenyerét. Főlnézett. Ezeket a mondatokat hadarta Klára alig tizennégy esztendősen a kellemes ízléssel és könnyű kézzel berendezett polgári lakás foncsorozott nagytükre előtt, miután ujjai először tévedtek ölének megkeményedő párnájára. Ám míg beszélt, folyamatosan érzett valami határozottan fenyegetőt. Kellemetlen erő tolakodott mögéje, mégis eltökélten szavalta végig a mondandóját. Nyilván nem is tehetett mást. S csak az utolsó szó elhangzása, s könnyének letörlése, égő tenyerének a hasához szorítása után fordult, hogy nyomban szemközt találja magát anyja vádló, s azon nyomban a gyűlöletbe torzuló tekintetével, majd pedig fölszegett, dacos arccal fogadja az ütést, amelynek fájdalma a következő pillanatban beleégett a bőrébe. S mivel a lány nem mozdult, és megdermedt az anyja is, egyszeriben olyasfajta állóháború alakult ki, amely egyikőjük számára sem kecsegtetett győzelemmel, de még csak tisztos vereséggel sem. Klára megértette, hogy a szégyen tiszta érzés, mert a lélek egészét birtokba veheti. A fejét rázta, felnyögött és enyhén előrehajlott, úgy tűnt, meggörnyed a fájdalom miatt. Az anyja tett egy tétova, útközben megakadó mozdulatot, a megütött arc felé nyúlt, mint aki visszavonná a történeteket. Halkan, tapintatlanul nyikordult az ajtó. Pelsőczy lépett a szobába, jobb öklében kockákat rázogatót szórakozottan. A férfi megtorpant, zavartan a lányára pillantott, akinek az arca lángban égett. A férfi fölsóhajtott, megfogta Klára kezét, és a feleségére ügyet sem vetve, kivezette a tornácra, szépen leültette.

Nézd csak, mondta félszeg mosollyal, és lassan kigombolta az ingjét. Klára soha nem látta még apja fedetlen felsőtestét. Csupasz hátát néha megpillantotta, amikor a férfi fürdőtál fölött fröcskölte magára a szappanos vizet. Vékony testű, piros bőrű ember volt Pelsőczy, a mellkasát ritkás vöröses barna szőr borította. A mellbimbója mellett pirosuló foltra mutatott, amelynek a kislány kezén volt a mása.

Honnan van ez magának, apus kérdezte Klára.

Hallottál már a virágemberekről?

Nem hallottam, apus.

Hát majd hallasz, és ne ijedj meg.

Nem fogok megijedni, suttogta a kislány.

Pelsőczy a lány arcához nyúlt, fáj, kérdezte.

Neki jobban, suttogta Klára, és igyekezett elmosolyodni.

Nem féltelek, kislányom, bólintott a férfi. Sokszor gondoltam arra mostanában, kell-e aggódnom a sorsod miatt. Aztán néhány napja, egy kellemetlen éjszakán, amikor szél csapkodta az ablaktámlákat, de hiszen biztosan hallottad te is,

arra jutottam, hogy nem kell aggódnom miattad. Olyannak látlak, mint akit mindig is magamnak akartam volna.

Sokáig hallgatták aztán Margit csukásszerű, fájdalmas zokogását, mely úgy áradt szét a házban, mint valami mérég.

Klára anyja hamar megkeseredő, magába forduló, mélyen vallásos asszony volt. Ha egyszerűen akarunk fogalmazni, szomorú lelkének Isten maradt az egyetlen támasza, mert a férje ivott és kártyázott, mindenfajta szerencsejátékokba keveredett, ráadásul a lánya egyre messzebbre nyújtózkodó, másfelé virágzó életét is mindinkább idegenebbnek érezte. Ám lehet ezt egyszerűbben is mondani. Nem, Margit egyáltalán nem volt vallásos. Margit nem hitt, mert nem tudott hinni. Hogyan is láthatta volna be ez a magányos asszony, hogy személyes hitünk eszméjét soha nem a mindennapi élet felett gyakorolt szigor, az erkölcsi kérlelhetetlenség fensőbbsege, a becsület és a tisztaság, de még csak nem is valamiféle fölszabadult, boldog felajánkozás, hanem inkább a reményvesztettség szomorú dühe táplálja. Erre mondta egyszer a lányának Pelsőczy, hogy a sebek látnak, s hogy a hit okuláréja nélkül pontosan és egészben tekinthetünk Istenre. Ám ha nem hiszünk, pontosan olyannak látjuk Őt, ahogyan van, sértetlennek és tökéletesnek. Ám a hitünk mindig eltakar a Teremtőből valamit, olykor nagy és végtelen területeket, máskor csak apróságokat, mindenesetre a legkisebb hiány, egy legapróbb seb lesz végül az, ami elviselhetővé teszi őt nekünk, miközben imádkozunk hozzá, vagy káromoljuk őt. A hit szenvedélye a sebzettség állapotából fakad, de a sebek eltakarják Isten. Így hát Margit nem látta Istent, mert látta őt száz és százféle alakban, száz és százféle hiányban és fájdalomban, és mindig egyik ilyen istennek átadta volna magát, ha azt kívánja tőle egy váratlanul fölfénylő csoda, vagy egy legendaszerű megszólítás. A gyorsan megöregedő, hajának csillogó barnaságát néhány esztendő alatt szürkére cserélő, majd vézesen lefogyó asszony belevakult a saját érzéseibe, mint a magányos emberek többsége, akik az életük törvényeit mindig a saját tökéletlenségükhöz szabják. Vékony lett Margit, csontos, és éles tekintetű. A tenyerében tudta törni a diót.

Amikor Margit fiatalasszonyként először maradt magára éjszaka, amikor először hevert végig az üres ágyban a szívének rémült dobogását hallgatva, mert a férje beleindult az éjszakába, meglepődött, majd csodálkozva figyelte a lelkét előntő keserű indulatot. Margit megértette, hogy retteg. S aztán pirkadatig az ablakban állva várakozott, hogy történjen valami. Gyűrögette a selyemfüggöny sarkát, és imádkozni próbált, de csak jajszavakat tudott ismételtetni. Hajnal lett végül, szürke és vigasztalan. Miután nyikordult az utcakapu, s a szeszszagú férfi beimbolygott a házba, gondosan lefektette, és egész délelőtt várta, hogy ébredjen, és mondjon valamit. Keressen valami átlátszó, hazug kifogást, magyarázkodjon. Mondja azt, hogy igen, vagy nem, csak mondjon valamit. De Pelsőczy soha beszélt a kihágások, a lumpolások, pénzszerű éjszakázások után. És a folyamatos bizonytalanság megmérgezte a fiatalasszony lelkét.

Húsz éves volt, tehetős szegedi gazda, a híres Benedek-gazda egyetlen lánya, amikor a sors Pelsőczy karjai közé tessékelt. A lányt nyomban elkápráztatta a bőbeszédű, gavallér és a roppant szellemes férfi, aki az első találkozás után naponta állított be hozzájuk ritka ajándékokkal, olykor hatalmas, vörös, fehér és sárga bimbókkal hivalkodó rózsacsokorral, máskor bécsi csokoládéval, vagy Belgrádban hímezett, aranszegélyes kendővel. S mivel Pelsőczy nemesi származású volt, a lány apja a fogát csikorgatva még azt is elnézte, hogy a megnyerően gátlástalan ifjú jószerivel nincstelenként simogatja az asztalon a lánya kezét, sőt, hiszen észrevette, egy már-már tapintatlanul elhúzódoó hétvégi vizit alkalmával, amikor Margit a kapuig kikísérte az egész este anekdotázó fiatalembert, a tornáccon a két árnyékból egyetlen hatalmas folt lett hirtelen.

Margit a legszorongatóbb helyzeteiben sem merészelt panaszkodni a szüleinek. Az apja az utolsó otthon töltött éjszaka után elébe állt. Az öreg szeme véres volt, sípolva lélegzett, és szaglott, mint a cselédei. De azért még egy újabb pohár pálinkát öntött magába, mielőtt beszélni kezdett. Benedek azt mondta a lányának, nehogy haza jöjjön sírdogálni, panaszkodni vagy vádaskodni, mert ha a lány egyszer elmegy, akkor elment, és ha hazajön, akkor nyújtófával kergeti vissza a törvényes urához. Punktum és megváltoztathatatlan! Az ő, Margit döntése volt, hogy így történjen, ő rimázkodott heteken át, ő sírdogálta végig éjszakákat, csakhogy ehhez a semmirekellőhöz hozzá kösse az életét. De Ő, Benedek János, mindig is ellenezte ezt a viszonyt, s csak azért táplált mégis némi reményt a jövővel kapcsolatosan, azért volt engedékeny, mert abban reménykedett, hogy a nemesi származás, a kiterjedt családi kapcsolatok majd korlátozzák a fiú láthatóan kalandor hajlamát. S amikor az öreg Benedek itt tartott, megbillent, s el akart zuhanni. Az asztal szélébe kapaszkodott, miközben eltolta magától Margit segítő kezét.

Klára ritkán jár a nagyszüleinél, nem szerette a sokat dolgozó, a mogorva öreget, aki mindig hagymaszagú volt, és szótlán nagyanyjával se igen tudott mit kezdeni. A kislány tartott tőlük, de leginkább unta őket. A nagyszülők az 1836-os esztendő nyarán veszték oda. A Felsővárosnak nevezett városrész utcáin abban az évben szinte egymásba lobbannak a tűzvészek. A Benedek ház is egy ilyen alkalommal ég csaknem hamuvá, s a vész akkora volt, hogy a tűzben elpusztul egy egész felsővárosi utca, tucatnyi ház, raktárak, termékkel megrakott kamrák és állatokkal teli istállók. Benedek gazda elszenesedett holttestét a székben ülve lelik, feleségét az ágyban érte a halál. Egy legény addig matat a lucskos pernye, a kormos törmelék között, míg rá nem jön, az ajtó belülről volt bezárva. Amikor az egyik utcabeli fiú ellihegi Margitnak a szörnyű hírt, a fiatalasszony bólint.

Igen, én is az apám jellemét örököltem, mondja, de csak magának.

Nem sokkal a tragédia után egy hajnalban arra riadt, hogy hangosan vacog. Tétován gyújtott világot, s ahogy a férje morranva fordult át a másik oldalára, Margit úgy érezte, megszakad a szíve.

László, László, rázogatta a férfi vállát, mire Pelsőczy kelletlen sóhajtozások közepette felült, s a szemét dörzsölgetve nagyot ásított. S egészen mulatságos ábrázatot vágott.

Mi baj, Margit, rosszat álmított?

Nem álom volt, suttogta az asszony.

Fáj valamije?

Nem tudom, suttogta az asszony, nem tudom, mi van velem.

A férfi kelletlenül elmosolyodott, unottan megsimogatta a nő arcát, aludjon csak, hiszen itt vagyok maga mellett. Nincs semmi baj.

Aztán egy könnyed fúvás a gyertyára, újra sötét lett. Az asszony megérezte a füstölő kanóc illatát.

Azt hiszem, nem szeretem magát, suttogta Margit a sötétségbe, és soha nem tudta meg, hogy a férje hallotta-e a mondatot.

Az asszonyra rátört a magány, és képtelen volt védekezni az egyedüllét lelket kínzó démonjai, az önzés, a harag, az értetlenség, a türelmetlenség ellen. Úgy érezte, mindent meg kell változtatnia maga körül, ám bármit tett, a változás eredménye soha nem töltötte el elégedettséggel. Becsukott egy ablakot, gyorsan kitérta újra. Indultak volna a kis Klárával, de ő gyorsan másik ruhát húzkodott a kislányra. Margitnak fogalma sem volt arról, hogyan kell úgy szeretni, hogy őt is szeressék. A korszellem újkori követelményét, a nemzeti szeretet színpadán primadonnáskodó, s a hirtelen oly divatosá váló honleányi szerepet, a hazáért akár a gyermekét és boldogságát felvállaló asszonyi kötelességet a lelke mélyén megvetette. Csupán csak egyszer utazott a férje hajóján. Szolnokig némán tüntetve figyelte, hogyan billeg utastól utasig Pelsőczy, hogyan teszi a szépet, hogyan csal önfeledt nevetést más hölgyek ajkára, hogyan bókol és hajlong, s amikor hajótest végigsúrolta a szolnoki kikötő algás famólóját, s kis zökkenés után megállapodott, a kis Klárát maga után vonva nyomban levonult a partra, és kijelentette, nem hajlandó a hajóval visszautazni, éjszakára megszáll egy közeli fogadóban, és majd másnap, postakocsival tér vissza Szegedre. A férje döbbenet bámult, a homlokát dörzsölgette, nem értette mi ütött a feleségébe. Margit nyomban megbánta, hogy így viselkedik, de nem tudta, miként tehetné semmissé a szavait. Rídegen bölintott, mint aki a maga részéről lezárta a vitát, s egy közelben tébláboló hordárnak intve elindult a fehéren porzó gyalogúton a város felé. Erősen szorította a gyermek kezét, nehogy Klára visszaszökhessen az apjához.

A kislány engedelmesen ment vele, majd egyszerre azt kérdezte tőle, miért nem szereti az apját.

Hiszen szeretem, szólt Margit és hirtelen megrettent attól, hogy őszintén beszél. Ez volt az első alkalom, hogy durván és nyilvánosan perlekedett az emberrel, és ez volt az első alkalom, hogy a lánya úgy beszélt vele, hogy nyíltan a tudtára adta, nem mellé, hanem a férfi mellé áll.

De ha szereti, anyám, akkor miért nem kér tőle soha?!

Mit kérhetnék én őtőle?!

Azt én nem tudom. De akit szeretünk, attól kérünk. Minél jobban szeretjük, annál többet kérünk tőle. Akit nem szerettek, attól nem kell semmi, magyarázta a kislány komolyan.

Az asszony úgy bámult, mintha varázslatot látna. Lassan szólalt meg.

Honnan veszed te ezeket?!

Apám is mondta, vont vállat Klára, és a kikötő felé fordult. Éppen útnak indult egy jókora halászladik. Az apjuk még mindig a parton állt, és őket figyelte, lassan felemelte a kezét, intett, és elmosolyodott.

Hát akkor ő nagyon sok embert szeret, dűnnyögte az anya.

Az egész világot, mama, bólíntott ártatlanul a kislány.

S ha a kislány az apjával játszott, Margit lelkét marta a féltékenység. Az ártatlan, csipkelődő vagy bohóckodó szavak mögött folyvást hátsó szándékot, csapdát, szégyenletességet, bűnt keresett. A játékok, a babák, az ollók és a papírfigurák, a tarka cérnaszálak és a selyempántlikák között illetlenség és tilalmas dolog után kutatott, s ehhez a gyanakvó és kielégíthetetlen élethez úgy kapcsolódott még az isteni gondviselésbe vetett hit kényszeressége, mint ködhöz a nyirkosság, mint a késő őszi földekhez az átázott avar.

Fogcsikorgatva tűrte, hogy a házhoz járjon a kikent, pacsuli szagú tánctanár, illetve egy vékony, beteges ábrázatú fiatalember, egy magát festőművészek tartó csavargó, aki ráadásul úgy köhögött, ahogy a tüdőbeteg lovak. Még valami betegséget hoz ide nekik! Ezt a pamacsos léhűtőt is a férje szalajtotta valamelyik csapszék mélyéből! Margit csak a német tanárt szívlelhette valamelyest, ez a pontos és fegyelmezett fiatalember nem soha nem okozott neki meglepetést. Mindig időben érkezett, és pontosan végigtartotta az órákat, illedelmes volt, és szerény.

Klára nem bizonyult tehetséges rajzolóknak. Alakjai elnagyoltak, és esetlenek maradtak. A lány inkább olvasni szeretett, valósággal belebújt a könyvbe, s ha ilyenkor szóltak hozzá, nem hallotta meg.

A gyermek egészen kiskorától kötelezően járt a vasárnapi misékre, ült az anyja mellett a nyirkos hidegben, a templomok dohszagában. Az apjuk otthon heverészett, olvasott, vagy valamelyik kávéházban itta a snapszot, és verte a kártyát. Vasárnap reggel Margit gondosan felöltöztette és megfésülte a kislányt, kézen fogta, és elindult vele. Egyszer egy éjszaka óriási hó esett, s az anya sokáig tétovázott a házuk előtt, majd térdig elsüppedve a frissen hullt fehérségben mormolták el az imát.

Te vagy az összes hópehely, Istenem.

Te vagy az összes jégcsap Istenem, mormolta a kislány, és az anyjára sandított, hallja-e.

Ne olvadj el, Istenem, maradj, jég, maradj, hópehely.

Klára nemigen törődött a más gyermekek és szülők számára oly nagy jelentőségű eseményekkel, mint az első áldozás, vagy a bérmlás rituáléja. Ezeknek az

eseményeknek a képei egymásra tolódtak, összefolytak, s a kislány olyasmikre emlékezett, hogy az ostyának savanyú íze volt, s amikor a pap megpaskolta az arcát, hogy Krisztus szenvedésére figyelmezzék, a párnás ujjak a gyanta, és gyertya illatát lebbentették az arcbőrére. Viszont a városi sétákat nagyon szerette. Igyekezett ezt titokban tartani, de mindig lelkes izgatottsággal készülődött, ha vasárnap útnak indultak az anyjával. Útközben inkább nem beszéltek, s a kislány előre soha nem tudta, melyik templomba tartanak éppen. Felesleges volt kérdeznie, hiszen gyakran az anyjának sem volt határozott célja. Elindultak a Szentháromság utca hosszú, végtelennek tetsző fehérségében, kerülgették a szekerek vájta gödröket, megbámultak egy púposra rakott lovas kocsit, hogy aztán mindenféle ravasz kerülők és váratlan kanyarok után a Rókusi városrészbe jussanak. Hetekig Felsővárosba, a Szent György templomba jártak, amelyet a minoriták, a ferencesek kevésbé szigorú ága felügyelt. De a következő hétvégén váratlanul az alsóvárosi ferences templom felé vették az irányt. A kislány fázott, és sokat fagyoskodott a misék alatt, nem is figyelt igazán. Ám ezek a hosszan tartó séták kárpóolták minden kellemetlenségért. Imádott a kanyargós kis utcákon végigjárni, ablakokon belesni, udvarok kerítéslécein átkukucskálni, fogadók éppen kinyíló ajtaján bekukkantani. Ha a palánki városrészben keringtek, az anyja mindig fölgyorsított az Arany Sas fogadó díszes bejárata előtt. Miféle különös urak, és hölgyek jöttek és mentek a fogadó kapuján! Már is az Egyház térre jutottak, s a Dömötör templom íves hagymakupolája úgy fénylett, mintha ezüstből lett volna. Anya és lánya ezeken az utakon kerültek a legközelebb egymáshoz. S ehhez nem kellett beszélni, szavakat fecsérelni, nem kellett parancsolni és engedelmeskedni, kérni és engedélyezni. Nem kellett igeneket, vagy nemeket kimondani, nem kellett kérni vagy utasítani, mert ha jobb felé, Dáni-ház felé kanyarodtak, akkor az épp-úgy természetes választás volt, mint amikor lefordultak a zsidó templom felé, ahol a kislány gyakran kaftános férfiakat látott, és egy kicsit félt tőlük. Előfordult az is, hogy a kislány irányított. Ujjainak könnyű szorításával, karjának enyhe húzásával mutatta az irányt, és az anyja szórakozottan engedte át a vezérlést. A kislány egyszer azt gondolta, az anyja önkéntelen lázadása lenne ez a sétálás. Mert kihágás, mértéktelenség ennyit menni. Lassanként tökéletesen megismerte a várost. Egyedül is eltalált volna bárhová, az északi Makkoserdő kicsiny ligetétől hunyt szemmel is tudta az utat hazafelé, a Palánkban lévő házukig, vagy Felsővárosba. Csavart törzsű akácok, itt-ott egy magasabb jegenye, amott diófák, platánok és egy sor égerfa állta az útjukat, máskor lassú folyású, haldokló, elsarasodott erek, a Tisza különböző átfolyásain mentek át, és olyan jó volt, hogy remeg a palló a cipőjük alatt. Klára leginkább a rókusi templomba szeretett járni, melynek szomszédságában ispotály működött. Látott a gyermek szekereken hozott haldoklókat, és már élettelen embereket, féllábúakat, bénákat, szélütötteket és elmeháborodottakat, s egyszer egy félszemű alaknak az anyja pénzt is adott, mert a nyomorult azt bizonygatta, hogy dolgozott az apjának. Klára arra gondolt, hogy

az anyja, soha nem ugyanazt az istent látja ebben vagy amabban a templomban, nem ahhoz a mozdulatlan és örökkévaló Teremtőhöz beszél, hanem az alakját, a természetét jóindulatának vagy kegyemének a mértékét egyik napról a másikra változtató istenhez mormolja az imát. Klára nem szeretett imádkozni. Soha nem tudta úgy elmormolni a kötelező mondatokat, ezért aztán mindig különféle szövegeket talált ki.

Istenkém, fessük kékre az összes embert!

Lesz majd, Istenkém, lesz egy pillanat, amit én teremtek neked.

Találjak egy olyan könyvet, amelyet csak én tudok elolvasni!

Margit eleinte úgy tartotta, helytelenség a gyermeket olvasásra és írásra tanítani. De ettől az ellenvetéstől Pelsőczy váratlanul olyan mérges lett, hogy ökölrel sújtott az ajtófélfára. Az anya dacosan ellenkezett, felszegte az állát, és visszafojtott hangon sorolni kezdte az érveit. Álmodozni fog, elfelejti magát, olyan lesz, mint egy alvajáró, sorolta halkán és elszántan a vádpontokat, melyekről maga is tudta, hogy hamisak.

Megtanul latinul, németül is, és hogy mi lesz a dolga a világban, sem nem maga, sem nem én nem fogjuk eldönteni, dűnnyögte a férfi a kezét rázogatóva.

Egyszer Klára német óra közben váratlanul dologra ragadtatta el magát. Fialtanára elmélyülten magyarázott, amikor Klára előre nyúlt, és megragadta a férfi kezét. Herr Löblnek tátva maradt a szája a döbbenettől, s a következő pillanatban olyan rettenet ült ki az arcára, mintha maga az ördög jelent meg neki egy borzalmas látomásban. Nem tudott mozdulni. Klára érezte, hogy férfi megremeg.

Herr Löbl, kérem, szólj halkán a lánynak.

A férfi szólni akart, de végül csak bólintott.

Herr Löbl, én szeretem magát, mondta a lány komoly arccal.

Hogyhogy szeret?!,

A magáé akarok lenni, hajolt előre a lány az asztalon. Szinte ráhasalt a német nyelvtani szabályok vaskos könyvére, az időragozás utálatos táblázatára. Hasa nekiszorult az asztal szegélyének, és ez jó volt. A férfi zavartan ingatta a fejét, mint aki valami kellemetlenségtől igyekszik szabadulni. De a lány szinte az arcába lehelte,

Most rögtön, tegyen a magáé! Ebben a pillanatban!

S a lány a teste felé kezdte húzni a férfi kezét.

Én, én, én, dadogta a férfi, a kezét visszarántotta, aztán az ajtó felé pillantott, hogy valaki a háziak közül kilesi őket, majd hevesen pakolni kezdett. De a füzetek minduntalan kicsúsztak a remegő ujjai közül.

Megőrült maga, kisasszony?!

Csak vicceltem, kuncogott fel hirtelen a lány, és megfogta a férfi karját, hogy visszatartsa, de dühösen mordult vissza.

Ezzel nem szabad viccelni, kisasszony!

Ilyen vicc nincsen!

Ez nem vics, nem vics, dühöngte mind hangosabban, s úgy rohant el a háztól, hogy nem is köszönt. Herr Löbl soha többé nem jött, és Margit bár sokszor megpróbálta megtudni, miféle gyalázat eshetett meg az utolsó német órán, sem a lánya, sem a pedig az utcán többször megállított, és kérdőre vont fiatalember nem volt hajlandó beszélni a történekről.

Ám Margitnak is volt egy titka, amelyről soha, senkinek beszélt. Inkább meghalt volna, mintsem hogy szóljon a róla a férjének, vagy akárki másnak, mert olyan ijesztő, olyan bűnös, és olyan jó volt mégis ez a történet. Feltámadt a szél, kavarogva kezdett hullni a hó, alkonyodott vagy virradt, és a durva vonású, borostától fénylő férfi behajolt az ő szobájának kitárt ablakán. Ilyenkor egyedül volt, elhagyatva. Csak néhányszor, vagy sokszor történt meg mindez, nem tudta. Fogalma sem volt, hányszor hajtotta árnyékát aztán ez az arc a bőre fehérségére, hányszor hallotta közvetlen közelről a zümmögő muzsikát, amely olyan volt, mintha valaki a szájába tömött fűcsomóktól fuldoklott volna. És mégis, úgy érezte, megédesedik a szájában a nyál. Történt annál szégyenletesebb is, mint-hogy a durva férfi összelehelte a homlokát, az arcát, s hogy a nyálás nyelvét a karja hajlatába dugta. Margitot az ájulás környékezte mindig, ha eszébe jutott a fűmuzsikus. Mert persze, hogy Koszta Nyikiforovról van szó! Egy szeles, tavaszi délelőttön, amikor az egymást kergető felhők hirtelen megálltak odafent, a férfi szétfeszítette a combjait, és nagy, borzas fejét az öléhez dörzsölte. Ám azt már nem tudhatta a szegény asszony, hogy Koszta Nyikiforov csak hideget és romlott magányt talált ebben a csenevész asszonyölbén. A fűmuzsikus a sarkánál megfogta, s mint egy kendőt, a fény felé tartotta az asszony lelkét, de az a lélek is csak elveszetten didergett az éles fényben. Margit behunyta a szemét, és fulladozva hagyta, hogy jó legyen neki. A fűmuzsikus néhányszor még próbálkozott derűt és kedvet találni az asszony ölében, ám aztán talán belátta, mindez lehetetlen és hiábavaló, az asszony magánya gyógyíthatatlan. Ám Margitnak jó volt mégis, ha járt hozzá a fűmuzsikus, hogy az álmaiba szökött, hogy szegénytelenségekbe csábította. Sírt Margit, könnyei végigfolytak arcán a szégyenében, hogy oldalra fordított fejjel kiköhögi magából azt a semmi kis remegést, ami Pelsőczyvel szinte soha nem esett meg vele.

Amikor Klára először érintette meg magát, Margit is percek óta hallgatta Koszta Nyikiforov zenéjét. Melegedő szél fúj a város fölött, betévedt az utcákra, s mintha óriási lepedők kergetőztek volna az utcán. Egy elszabadult kerítésléc neki-nekicsapódott a deszkafalnak. Margitot olyan szenvedély fogta el, hogy megérezte, olyat kell tennie, amit soha nem vonhat vissza, és amivel leginkább majd magát bünteti. Az arca elé testillat tolakodott, ez a gyűlöletes és kívánatos hímszag.

Meghallotta, hogyan beszél a lánya.

Egyre földúltabban hallgatta, miket hord össze a szerelemről.

A pofon után hetekig tartó hideg szótlanság következett, Klára nem kérdezett, és Margit sem magyarázkodott. S néhány hét múltán az anya olyan beteg lett, mint még soha. S a tünetek ezúttal a legsúlyosabb következményekről árulkodtak. De talán nem volt rossz neki egészen mégsem. Margit egyszeriben várni és akarni kezdte a halált, amely kicsit tétovázott ugyan, majd úgy döntött, elfogadja a neki fölkínált ajándékot. Napról napra romlott az asszony állapota, miközben doktor Schütz kétségbeesetten próbálkozott mindenféle porokkal, gyógynövényekkel. De Margit csak mosolygott rá, és a fejét rázta. Haldoklása közben az asszony szemei lázban égtek, s tekintetének fénye a napok múlásával nem tompult, egyre élesebb lett. Némelykor elnyíltak egymástól az ajkai, és mintha szólni akart volna, sokáig küszködött. Lehunyta a szemét, de nem aludt. Máskor mintha a világot átkozta volna. Aztán egy borús reggelen végleg lemondott a szavakról.

Nem, mondta, és megismételte, nem.

Mire mondja anyám, kérdezte Klára, és közelebb hajolt

Az asszony nem szólt többet. Esni kezdett, halkán, egyenletesen verte a tetőt a szürke, hideg víz. Klára langyos ronggyal törölte végig verejtékező homlokon. Könnyebb lett volna nyilván, ha a beteg kér valamit. De az asszony már nem tudta, hogy szüksége volna vízre, langyos tejre, valami édességre, melegebb takaróra, vagy friss levegőre. Nem kért, és nem vágyott semmi után, és nem is akart tudni a világról, amely soha nem fogadta be. Az asszony talán még élvezte is a halálát, s ha lettek volna még szavai, mint ahogy nem voltak már, mert megvonta magától a beszéd lehetőségét is, és csak nyögéseket és sóhajokat hallatott, nyilván azt mondta volna, ennél szebb dolog még nem történt vele. Klára megértette ezt, amikor egy délután az anyja rámosolygott, és lassan becsukta a szemét, és sokáig maradt így, hunyt szemmel, mosolyogva, derűsen. De egyre gyakrabban törtek rá félelmetes, rángásokkal járó rohamok, és Margit megtanulta a dokortól, hogyan feszítsen kiskanalat az anyja ajkai közé, hogy az le ne harapja a nyelvét. Az ételt, a gyógyszert sem fogadta már el Margit, s ha órákig nem itatták meg, akkor sem panaszkodott.

Herr Schütz az ajtófélfának dőlve várakozott, már a táskáját is becsatolta. Pelsőczy a dohányzó asztalnál ült, szórakozottan bámult maga elé, és kockát dobálgatott. A délutáni fényben csillogtak a porcelánok, s egy vékony lábú barna fényű asztalka. Úgy tetszett, a Steindl szekrény finom rózsamintázata életre kel. Klára minden tizedik lélegzetvétele után bólintott. Egyébként csend volt, a szobában tartózkodók hirtelen olyan közel érezték a halált, hogy már az eszükbe sem jutott félni tőle. A maga módján mindenki várt. A lánynak az eszébe jutott, mit mondott az apja a várakozásról, amikor egyszer, évekkal ezelőtt a hajóútra siettek. Nyíltan és szemérmetlenül, talán egy kissé kíváncsian is, de várták a halál beköszöntét, és közben oly természetességgel viseltettek, ahogy a széles hátú komp, a déli harangkondulás, vagy a postakocsinak az állomásra gördülését várjuk. Az utolsó kenetet is feladták, a pap után furcsa, kesernyés illat maradt

a szobában. Margitot ez sem érdekelte különösebben. A kockák végigkopogtak az asztalon. Az egyik kocka már-már a padlóra zuhant, de aztán megállapodott a barna faszegélyen. Harmadjára is hat, szólt önkéntelenül a Pelsőczy, mire a haldokló megremegett, kinyitotta a szemét, s a férfi felé fordította az arcát. S ekkor e két távoli és idegen világgal, amelyek talán csak egyszer, Klára nemzésekor kerültek igazán meghitt közelségbe egymással, ezzel a két emberrel, akik ugyan nem gyűlölték egymást, de nem is tudtak a másikkal gyötrelmesen hosszú éveken át mást adni, mint csonka félmondatokat, hosszú hallgatásokat és nyomasztó értetlenséget, most csoda történt. Ahogy nézték egymást, ahogy a két tekintet sugara egymásba fonódott, valami olyasmi történt, amit a lányok sohasem tapasztaltak. A férfi zavartan elpirult, az asszony felé nyúlt, mint elérhette volna onnan, a faragott lábú kártyaasztalka mellől, mire a felesége lassan bólintott. Mintha minden kedvetlenségen, hidegségen és boldogtalanságon, akár kötésen a friss vér, hogy igen, az asszony szereti a férjét, és mintha a férfi is megérezte volna e végleg búcsúzó pillanat kiváltságát, döbbenet ingatta a fejét.

Bocsáss meg nekem, suttogta aztán a kezét visszahúzóva.

Hiszen, jól tudod, László, zihálta egyszeriben az asszony, hogy minden másképpen volt, ahogyan volt.

Nem tudom, nyögte a férfi.

Hiszen én sem, sóhajtotta Margit.

S a következő pillanatban a szeme olyan lett, mint az üveg. Klára megborzonegott, mert hallani vélte az utolsó lélegzet, a halk, mégis fájdalmas szakadáshoz hasonlatos hangot, s aztán az egymástól elváló, cserepes ajkak közül mintha kiszállt volna egy láthatatlan szövet darabka. A lány hirtelen vacogni kezdett. Megremült és kétségbeesett a pillanat közhelyességétől. Valahol a közelben, mély torokhangon énekelt valaki. Úgy énekelt valaki, mint a szél. És a lány megértette, hogy életének első valóságos halála, komor lelkű és boldogtalan anyjának halála lesz az az elmúlás, amely majd mindig emlékeztetni fogja a sajátjára. Ettől a haláltól a legtöbbet és a legmélyebbet tanulta meg az életéről, bár hogy erről szavakkal szóljon, ekkor még képtelen lett volna. Klára tudta, soha nem lesz már nő, aki becézni vagy simogatni fogja, ahogy az anyja néha napján, afféle véletlen önkéntelenséggel mégiscsak megtette. Hozzáért a hajához, és az ujjak játszani kezdtek egy elszabadult tinccsel, vagy a copfjának fonataival. Nem, nem lesz már ilyen. Éjszaka nem nyílik az ajtó, hogy az ismerős ujjak kitapogassák az arcát, az ajkait, hogy kínozza-e láz, hőemelkedés, mellfájás vagy nyugtalanságot hozó álom. Nem fogja ez a kéz megütni többé, nem fogja fegyelmezni, sem pedig jutalmazni. Az apja már mellette szipákkolt. Megrettenve, összetörve bámulta a halottat. De az egyik kezében most is a kockát rázogatta. Aztán Margit felé nyúlt, lezárta az asszony szemeit, s a tenyerét néhány pillanatig az arcon tartotta. Schütz doktor töltött magának, és ivott. Bámulta a kiivott pohárkát, aztán töltött újra.

Az asszonyt katolikus szertartás szerint temették el néhány nap múlva, a temetőben sokan voltak, rokonok és ismerősök, és furcsa öltözékű ismeretlenek, akik nyilván Pelsőczy kiterjedt ismeretségi köréhez tartoztak. Az égen úgy rohantak a felhők, mint a megvadult lovak. Mégsem fújt erősebben a szél, mint egy nyugodt délutánon. A pap testes, pirospozsgás férfiú volt, s váratlan szenvedélyességgel beszélt. Klárának eszébe jutott, hogy egyszer az apja azt mondta, nincs gyászbeszéd, melyet az életben hibátlanul elmondtak volna.

Talán nem hisztek az örökkévalóságban, mutatott az ég felé a pap, és aztán dús, fekete szemöldöke alól fürkészni kezdte a gyászolókat. Tudjátok ti, halandók, mi a barátság? Rózsabokor, melynek lombjai kevés időre adnak enyhet csak, s a gyökerek között féreg rág.

Erre a hasonlatra valaki kellemetlenül fölvihogott a gyászolók közül, ám a pap úgy tett, mintha nem hallotta volna meg a gúnyos kacajt. Klára megfordult, s egyenesen a vékony kis ember grimaszoló arcába pillantott, ki gyakran megfordult az apja környezetében, sőt, a hajóján is utazott nemegyszer. Féreg úr a lányra kacsintott, és megvonta a vállát.

No, és mi a szerelem, kérdezte a pap váratlanul.

Tűz, tűz, amely bensőnket égeti, de súlyos fájdalmat okozva azt is megperzseli, akit pedig szeretünk. Híveim, a föld porában minden oly hiányos és tökéletlen. Itt minden elromlik, sérül, meghal.

Klárának újra hátra kellett fordulnia. Féreg úr megint kacsintott, és széttárta a kezét, hát igen, minden elromlik, mit lehet tenni, ámen.

A pap széles mozdulattal körbemutatott, s folytatta.

De aztán újjászületünk a mennyországban! A föld porában csak vendégségben vagyunk, ezért a legszentebb feladatunk, ha méltósággal készülődünk oda, hol az örök boldogság vár minket. Így tette e drága asszony is, hát búcsúznak tőled, testvérünk, Klára, és a pap folytatta a beszédet. Pelsőczy zavartan megrázta a fejét, és megérintette a lánya karját, de ő intett, nincs semmi baj, nyugodjon meg, apus. És a lány azt érezte, hogy e tévedés arra figyelmeztette, valóban és végérvényesen elveszett benne valaki. Göröngyök kopogtak a koporsófüdőföldön, az apja hosszan harákkolt. Klára lehunyta a szemét, s ott bent, a lezárt szemhéjak óvta érintetlen világban, mely az övé, és kizárólag az övé volt, egyszeriben fehér férfi arc tolakodott elé, és megszólították.

Légy nyugodt, mondta neki a fiú.

Csak szeress.